

SKUP Rapport

T5PC

1. Navn på journalistene som har gjort jobben.

Journalist Morten de la Forest og journalist Stein Ove Haugen

2. Tittel på arbeidet, prosjektet.

”T5PC-pyramiden”

3. Hvor og når det er publisert.

Journalistene har sammen publisert over 390 artikler i Kapital og på HegnarOnline i tidsrommet 12. august 2003 til 1. januar 2005.

4. Redaksjon og redaksjonsadresse

Kapital/Hegnar Online
Hoffsveien 70 A
0377 Oslo
Pb. 444, Vindern
0319 Oslo
Tlf: 23 29 65 50
Fax: 23 29 65 51

5. Journalistenes adresse og telefonnummer

Morten de la Forest
Kapital
Hoffsveien 70a
0377 Oslo
Tlf. direkte: 23296577
Mobil: 99243153
Epost: mdlf@kapital.no

Stein Ove Haugen
HegnarOnline
Hoffsveien 70 a
0319 Oslo
Tlf. direkte: 23296460
Mobil: 90024833
Epost: sohaugen@hegnar.no

6. Redegjørelse for arbeidet

6a. Ideen som startet det hele

Selv om T5PC-saken utspant seg gjennom 2004 startet det i hele i 2003.

Den 11. august 2003 avholdt T5PC en pressekonferanse. Her ble det redegjort for virksomheten. Det ble også delt ut noe pressemateriell. Dette var av en karakter som fikk mange varselamper til å blinke. I pressemeldingen stod det blant annet å lese:

"En 30 år gammel mann fra Østlandet, som nylig ble dømt til sju måneders fengsel og nærmere en million kroner i bot for momsunddragelse har lagt grunnlaget for milliardsuksessen The 5 % Community."

(..) Forhåndsregistreringen til kjøp av aksjer i T5PC ble i begynnelsen gjort per telefaks. Og telefaksene strømmet inn. Det gjorde de også hos Økokrim, for faksnummeret til T5PC var nesten identisk med faksnummeret til Økokrim. Det havnet så mange feilsendte fakser hos Økokrim at T5PC og Økokrim til slutt ble enige om at Økokrim skulle besørge overlevering av fakser etter endt arbeidsdag. Dermed ble Økokrim gjort kjent med konseptet helt fra begynnelsen av, uten at selskapet ble satt under etterforskning av den grunn."

(..) Mannen som initierte alt dette, "Anders", er for lengst ute. Han har ingen formell posisjon i noen av de norske selskapene der hele konseptet nå er samlet, men han sitter igjen med 5 millioner aksjer som er priset til 12 millioner kroner. "Anders" ønsker ikke å uttale seg til media.

a1. Starten

Pressemeldingen ble blant annet tvunget frem etter en rekke spørsmål i forbindelse med research til artikler i Kapital og HegnarOnline.

I pressemeldingen ble det sagt mye, men egentlig ingenting. Her var det mye å ta tak i med et kritisk blikk. Svært mye.

Syv artikler den 12. august 2003 var de første publiserte artiklene fra oss i den kritiske dekningen av T5PC. Tittelen på den første var: "T5PC – Dette tror vi ikke på".

Dagen etter, 13. august 2003, kunne HegnarOnline avsløre denne "Anders" som Jim Wolden.

To dager etter var Kapital på gaten med artikkelen: "Nordmenn har spyttet inn 235 millioner kroner i The 5 % Community: Pyramidetullingene rir igjen."

Kapital-journalist Morten de la Forest og HengarOnline-journalist Stein Ove Haugen la hodene sammen og fulgte opp med å fortelle historien om T5PC og Jim Woldens brokete fortid som "forretningsmann" i Kapital 17/03.

Gjennom kritiske artikler og kommentarer advarte Kapital og HegnarOnline kraftig mot T5PC allerede på et tidlig tidspunkt.

”Det er mulig vi er litt tidlig ute med vår konklusjon, men så langt anser vi det som nesten like sannsynlig at T5PC blir en suksess som at Jesus skulle finne det for godt å komme tilbake til jorden i løpet av de neste månedene.”

6b. Sentrale problemstillinger

Basert på det som fremkom på pressekonferansen, materialet som ble delt ut og de første analysene, fremstod det som klart for oss at dette var en pyramidevirksomhet, på grensen til pyramidespill og potensielt i strid med lotterilovens paragraf 16.

Det var heller ingen tvil om at det var snakk om kraftig oppblåste verdier.

Ved aktiv utnyttelse av nettverksmarkedsføring (MLM) kunne mange mennesker her lett bli lurt inn som brikker i en blanding av en pyramidevirksomhet og en aksjeboble.

Problemstillingen var klar: Her kan mange nordmenn bli lurt.

6c. Problemstillingen underveis

Problemstillingen lå fast fra 11. august 2003 og frem til selskapet begynte å få pustevansker våren 2004. Fra tidlig på våren dreide deknningen seg mer over fra å være advarende i stilen – med basis i blant annet en lang tradisjon med å gi investeringsråd – til også å være mer kritisk i forhold til de disponeringene selskapet hadde gjort. Og ikke minst på hva som ikke var i tråd med det selskapets styre og ledelse hadde lovet. Herunder også at selskapets disponeringer sakte, men sikkert var i ferd med å bringe selskapet ut over kanten av stupet.

Dette pågikk frem til selskapet gikk konkurs den 18. november 2004.

6d. Organiseringen, metodebruk, kildebruk, utfordringer etc.

Arbeidet er blitt organisert som et samarbeid mellom journalist Morten de la Forest i Kapital og journalist Stein Ove Haugen i HegnarOnline.

Under de følgende punkter benytter vi anledningen til å systematisere hva vi mener særmerker dette prosjektet som et kritisk og undersøkende stykke journalistikk.

d1. Generelt om metode(r)

Nøkkelpersonene i pyramidekonseptet har til dels vært vanskelig å komme i kontakt med på telefon og epost. Det ble verre jo mer presset selskapet ble og jo nærmere konkurstidspunktet selskapet kom.

Personer involvert i nettverket var til dels også veldig lojale mot nettverket og lite villige til å snakke med journalister.

Artikler har vært basert på et økende antall tips og reaksjoner, men også i stor utstrekning på egne analyser av hendelser. For analyser har det vært benyttet de vanlige hjelpemidlene når det gjelder å tilegne seg offentlig tilgjengelig kunnskap om nøkkelpersoner og selskaper, som opplysninger i

Foretaksregisteret, offentlig tilgjengelige ligningstall, domstolene, eiendomsregisteret, konkursregisteret og andre data tilgjengelige via kredittopplysningsbyråer.

Det er også snakk om et stort antall kilder fra andre pyramidenettverk omtalt i Kapital og HegnarOnline, uten at dette kan tallfestes nøyaktig.

Tidligere artikler om pyramidenettverk har gitt et godt kildetilfang som begge i dette tilfellet har hatt stor nytte av. I den forstand kan serien om akkurat T5PC sees som ledd i et mer omfattende arbeid om slike nettverk. Et arbeid som har omfattet et stort antall pyramidenettverk i Norge. Journalistene var også i kontakt med politikilder for å få oversikt over sakene som T5PC-gründeren Jim Wolden ble etterforsket for og nå har måttet møte i retten for.

All epost, alle meninger knyttet til artikler og alle foruminnlegg er sikret og tatt vare på, men for nettjournalistikken er det ikke benyttet tekniske hjelpemidler for å sikre dokumentasjon av for eksempel telefonsamtaler, møter og SMS-dialog. Denne typen hjelpemidler har heller ikke vært tilgjengelig.

Bladjournalistikken har større krav til struktur for å ha oversikt i arbeidet med lengre artikler. Underlagsmaterialet er arkivert, både for dokumentasjon og arbeid med tilsvarende saker.

d2. Samarbeid papir-nett

Det mest spesielle ved arbeidet med denne serien, rent metodemessig, er nok samarbeidet mellom et papirmedium og et nettmedium. De over 390 artiklene i Kapital og HegnarOnline utfyller hverandre på en ganske medietypisk måte – og gir en god illustrasjon av moteordet synergieffekter.

Hegnar Online har stått for den løpende nyhetsdekningen og presentert nye biter i puslespillet daglig, etter hvert som de er gravd frem. Dette har gjort det mulig å holde trykket oppe i en serie der mange av de nye bitene alene ville vært for spinkle – eller kommet for sent – til å kunne brukes i magasinet Kapital, med vesentlig lengre ledetid og større krav til substans i enkeltstående artikler.

HegnarOnline har alltid basert seg på å være kort og konsis med enkle og korte budskap. Det er slik vi mener nyhetsjournalistikken på nettet blir sterkest. Også i denne konkrete saken. Det kan diskuteres om enkelte artikler kunne vært slått sammen, men vi har ikke sett mange eksempler på det. I hvert fall ikke med bakgrunn i HegnarOnlines policy på dette området. Denne rollen har Kapital fylt.

Kapital på sin side har kunnet kjøre de større oversiktssakene og de mer grundige analysene. Bladjournalisten har også hatt mulighet til å jobbe ute i feltet med å oppsøke vervemøter, kontorer og private hjem. I bladet har vi også hatt både plass og tid til å gå nærmere inn på konsepter, betalingsstrømmer og nøkkelpersoner, både faktamessig og analytisk. I og med at vi begge har arbeidet parallelt med saken, har vi dessuten hatt nytte av informasjonsutveksling utover det som vises i form av byline på de enkelte sakene.

Kort sagt: De to svært ulike typer medier har utfyllt hverandre på en måte som har gitt synergier og god hjelp i å drive prosjektet videre.

d3. Den analytiske gravingen

Det er påfallende at Økokrims siktelsler i T5PC-saken ikke på noe punkt vedrører lovgivningen om ”pyramidelignende” virksomheter. Økokrim har isteden ”kjørt safe” på bedrageri.

Spesielt påfallende blir dette når vi vet at nettopp pyramide-elementet har vært sentralt i å gjøre investeringer i dette og lignede selskaper til noe nær en farsott i dette landet – og at aktiv bruk av pyramidelovgivning i andre land har hindret lignende fenomener der.

Som en ekstra spiss på saken har også Lotteritilsynet vegret seg for å bruke pyramide-vinklingen, mens både ledelsen og styreformannen på slutten innrømmet at T5PC bare hadde vært et pyramidespill og en aksjeklubb.

Som en av bærebjelkene i dekingen har vi nedlagt mye arbeid i å analysere ”økonomikken” i nettverkstilbud. I Kapital har vi alltid brukt mye krefter på den analytiske journalistikken, og her har det vært en spesiell fordel: Kapitals lange erfaring med *investeringsråd* har gjort det lettere å sirkle inn pyramide-elementet og undersøke hvor avgjørende det ville være for eventuell suksess med en slik investering. Også HegnarOnline springer ut av et miljø med vekt på analytisk journalistikk, selv om vekten der legges på kjappere journalistikk.

Konklusjonen var tidlig sørgelig klar: For en deltager i et slikt opplegg ville det neppe være noe som helst å hente utover de pyramidelignende elementene i form av betaling fra deltageren under en i systemet. Den underliggende driften, eller det som skulle være en underliggende drift, var totalt verdiløs.

Det var vår analytiske vurdering. Vi forsøkte ikke å felle noen juridisk dom, men den økonomiske (her burde kanskje være en sammenheng?) var så klar at vi så all grunn til å grave videre i disse selskapene og menneskene.

d4. Faktagravingen

Som i alle andre gravesaker har også her faktagraving tatt mye av tiden. Noe av det første (se nedenfor) var å finne ut hvem den mystiske grunnleggeren var og å rulle opp de tidligere fallerte forretningsideene hans. Senere gjaldt det ikke minst å avdekke hvordan betalingsstrømmene hadde gått, hvilke avtaler som var gjort disse nøkkelpersonene imellom, hvordan man forsøkte (eller tilsynelatende forsøkte) å gjøre det vanskeligere for investorene å få ut pengene sine, hvordan informasjonen ikke alltid stemte med det vi kunne avdekke ved nærmere ettersyn – kort sagt hvilken pengefelle dette egentlig var.

Dette har vært en aldri hvilende sak i løpet av mer enn 15 måneder (sjekk). Mange informasjoner er lagret i løpet av denne tiden og kanskje brukt i senere saker, kanskje bare brukt som underlag for tolkning av nye opplysninger.

d5. Spesielt om nettstedet som infosentral

Hegnar Onlines karakter som nettsted har vært nyttig på flere måter i dette arbeidet:

*** Feedback og meninger fra leserne:** Leserne på HegnarOnline, og kanskje spesielt de som driver med nettverksmarkedsføring, har vært flinke til å si sin mening. Det har ligget muligheter for å gjøre det anonymt på hver artikkel. Den er blitt brukt flittig. Erfaringen av dette er at terskelen for tilbakemeldinger nok er lavere når leserne sitter foran skjermen fra før av. I tillegg er den mer direkte og utslørt i formen. Og tilskyndelsen til tilbakemeldinger har åpenbart vært mye sterkere enn for la oss si rene nyhetsmeldinger.

Til den aller første artikkelen om T5PC ble det for eksempel skrevet over 30 meninger. 30 til 40 meninger på spesielt kritiske artikler var ikke uvanlig.

Dette har ikke minst gitt oss rask tilbakemelding på budskapet, men det har i noen tilfeller også fungert som en rettesnor på fakta. Det har ikke vært mange eksempler på det, men erfaringen er at denne funksjonaliteten er nyttig, og har vært det spesielt i dekingen av T5PC.

Vi har i tillegg lært mye om leserne av artiklene, noe som også har vært nyttig. Et og annet tips har vi også fått gjennom denne responsmuligheten. Faktisk ganske mange.

I tillegg har vi i løpet av halvannet år fått et utall eposter, med tips og reaksjoner på artikler. Her har vi tatt vare på alt. Det har vært alt fra heiarop til sjikane og trusler. Dette har også vært en usedvanlig nyttig erfaring. Både når det gjelder omfanget og antallet leads.

Som for eksempel denne lille søte fra 9. oktober 2003:

Regner med at du sover godt om natten ennå ,men når dette tar av skal jeg kjøpe meg en tanks å kjøre tvers igjennom det stusselige hytta di.

Så kan vi se hvem som blir tullingen.....Det blir DEG.

*** Eget debattforum:** HegnarOnline opprettet for noen år siden et eget debattforum ”Annen virksomhet”, der ikke minst nettverksselskapene har funnet sin plass. Mange tips er også kommet inn på denne måten. Disse tipsene var selvfølgelig tilgjengelige for alle interesserte, men med vår løpende deking var nok oppmerksomheten mye høyere. At disse tipsene så visst ikke krevde mindre sjekking enn andre tips, var ikke til hinder for at dette var en nyttig kanal inn i et ellers svært lukket og informasjonsgjerrig – eller skal vi si ”informasjonsselektivt”? – system. Det var også via dette forumet, som er blitt lenket opp i mange av artiklene om T5PC, at vi fikk leads på at Jim Wolden var gründeren ”Anders” i T5PC (ref. pkt 6a).

d6. SMS

I nettjournalistikk føles muligens tiden mer kritisk enn for avisjournalister og magasinjournalister. Nettet tillater raskere nyhetsformidling, men også på nettet er det mulig å knappe inn på tiden. Konkurransen er andre nettsteder som også jobber raskt, og det mye mer enn aviser og magasiner.

Tid føles som et ekstra kritisk element, og responsfristene det opereres med blir følgelig også kortere. Det er en utfordring både for journalisten og for dem som omtales. Her har SMS vært svært nyttig.

SMS har til tider fungert svært bra. Mye bedre også enn epost. SMS har vist seg som en rask og effektiv måte å kommunisere på, spesielt med personer som skulle bli- eller er blitt omtalt i artikler. Slik har de også blitt gitt mulighet til å uttale seg eller svare på spørsmål.

Erfaringen er at SMS har vært til fordel både for journalistene og for objektene. De har på denne måten alltid fått anledning til å svare på spørsmål og komme med sine synspunkter, og det er vårt inntrykk at det oftest har fungert til dels meget bra for begge parter.

Svakheter ved SMS

Vi har valgt å gjengi svar og respons ordrett og uredigert, med de svakheter det har medført når det gjelder rettskriving, ordbruk og setningsoppbygging. Her har vi holdt oss til at sitater og uttalelser, selv om de kommer via SMS, skal gjengis ordrett. Det kan ha hatt noen uheldige konsekvenser, men ikke av betydning.

Dessverre har vi heller ikke hatt teknologi for å ta vare på SMS-dialogene. Det er en svakhet med hensyn på å kunne dokumentere i ettertid hva som er sendt og mottatt. Når det gjelder mottak er det heller ikke mulig å kontrollere om vedkommende faktisk har mottatt meldingen og bare unnlater å svare.

I forsøk på å komme i kontakt med grunnleggeren av T5PC fikk vi fra flere kilder i pyramidemiljøet oppgitt et telefonnummer. Vi ble fortalt at han ikke svarte på ukjente numre. Vi prøvde derfor med SMS, men uten å få svar. I dette tilfellet var det vanskelig å vite hvorvidt tilsvarensretten var overholdt. Vi måtte derfor sikre dette gjennom å formidle beskjed via bekjente av ham.

7. Medgått tid

Journalist Stein Ove Haugen publiserte i perioden fra 12. august 2003 og frem til konkursen var et faktum over 370 artikler om T5PC. Totalt hvor mye arbeidstid det dreier seg om i dager, timer, ferie og fritid er ikke mulig å anslå nøyaktig. Dette var i perioder tilnærmet en heltidsjobb for journalisten. En heltidsjobb som også innbefattet ferie og fritid, noe som antallet artikler og publiseringstidspunktene også viser.

Alle artiklene har hele tiden vært lett tilgjengelig gjennom en direkte lenke på forsiden på HegnarOnline – ”Alt om T5PC”.

(<http://www.hegnar.no/hegnar/newsdet.asp?id=131432&cat=103>).

For journalist Morten de la Forest inngikk arbeidet med T5PC-artiklene i en mer omfattende dekning av pyramidefenomenet som har rammet Norge. Det er derfor vanskelig å isolere nøyaktig hvor mye tid som er medgått til akkurat T5PC. Av enkeltarbeider var det utvilsomt den artikkelen som ble presentert på Kapitals forside under tittelen ”T5PC – 55.000 idioter” som tok mest tid. Den slukte både helger og kvelder i god tid før den kom på trykk. Men både den og andre artikler i dette arbeidet bygget på – og forutsatte – langsiktig arbeid med å komme seg inn i pyramidemiljøene. Bare arbeidet med å analysere slike konsepter og forstå dem godt nok til å avkle dem, har tatt mange ukeverk. Arbeidet med pyramidennettverk har pågått siden 2001.

8. Spesielle erfaringer

De kanskje mest spesielle erfaringene har vært den kolossale responsen og formen på responsen som denne dekningen har medført. På telefon, på epost, i form av meninger direkte knyttet til artiklene, og ikke minst på forumet "Annen virksomhet" på HegnarOnline.

Det har også vært interessant å observere hvor sterke disse nettverkerne har vært i troen, noe blant annet denne eposten illustrerer.

"... det er en ting Dere ikke forstår. Det er MLM. Kraften i våre drømmer. Den kan ikke stoppes. Dere prøver så godt Dere kan men Det er til syvende sist vi som er med i T5% Community Invest As som Lykkes. Dere er og blir den Store taper. 100% Sikkert. Åpne øya din Tosk se hva som skjer. Tro meg men T5pc kommer til å bli verdens største varehus på nett. innen kort tid."

9. Sted og dato

Oslo 19. januar 2005

Morten de la Forest

Stein Ove Haugen

VEDLEGG:

Vi har lagt ved et assortert utvalg artikler fra Kapital og HegnarOnline. Disse illustrer både den mer gravende i Kapital, den kjappe nyhetsjournalistikken på nettet, men også at det er utført et stykke undersøkende journalistikk på nettmediet.